
Contractes societaris

PID_00268211

Francisco J. Infante Ruiz

Temps mínim de dedicació recomanat: 2 hores

Francisco J. Infante Ruiz

Professor titular de Dret civil a la Universitat Pablo de Olavide de Sevilla.

La revisió d'aquest recurs d'aprenentatge UOC ha estat coordinada pel professor: Miquel Peguera Poch (2019)

Segona edició: setembre 2019
© Francisco J. Infante Ruiz
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La societat civil	7
1.1. Concepte i caràcters	7
1.2. Personalitat jurídica de la societat civil	8
1.3. Classes de societat	10
1.3.1. Societat particular i societat universal	10
1.3.2. Societat civil i societat mercantil	10
1.3.3. Societats professionals	11
1.4. El contracte de societat	11
1.5. Administració de la societat	13
1.6. Autonomia de la societat: responsabilitat social i dels socis	13
1.7. Pèrdues i guanys	14
1.8. Dissolució i liquidació	15
2. La parceria	17
2.1. Concepte, caràcters i naturalesa	17
2.2. La parceria rústica	17
2.3. La parceria laboral i la parceria associativa	18
Resum	19
Activitats	21
Exercicis d'autoavaluació	21
Solucionari	22
Glossari	23
Bibliografia	24

Introducció

En aquest mòdul s'estudien els contractes de societat, en els quals s'engloben la societat civil (art. 1665-1708 CC), les societats mercantils (art. 116 seg. CC i lleis mercantils especials) i els contractes parciaris (art. 1589 CC i art. 28-32 LAR). Les societats mercantils s'estudien amb profunditat i detall en el sector del dret mercantil conegut com a dret de societats o societari, una branca de l'ordenament jurídic molt tècnica i complexa, fet que aconsella que no siguin tractades en aquest lloc i es deixin per a l'assignatura corresponent. Aquest mòdul es dedicarà, principalment, a l'estudi del concepte general de societat i a la disciplina d'aquesta recollida en el Codi civil. L'última part es dedicarà als contractes parciaris, que, si bé no són pròpiament contractes de societat, sí que reclamen en alguns aspectes i en algunes de les seves modalitats les normes reguladores del contracte de societat.

Objectius

Els objectius que heu d'assolir a partir de l'estudi d'aquest mòdul són els següents:

- 1.** Conèixer el concepte general de societat i la regulació bàsica establerta en el Codi civil.
- 2.** Saber resoldre els problemes més corrents que es puguin trobar en relació amb el contracte de societat.
- 3.** Distingir el concepte abstracte de la personalitat jurídica dels problemes reals que se solucionen en el règim codificat de la societat civil.
- 4.** Distingir els contractes parciaris del contracte de societat.

1. La societat civil

1.1. Concepte i caràcters

D'acord amb l'article 1665 CC, en què es proporciona una **definició general**, la societat és un contracte pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en comú diners, béns o indústria, amb ànim de partir entre elles els guanys.

D'aquesta definició destaquen els següents caràcters:

1) **Conjunció de persones.** La societat implica una conjunció de persones unides per a la consecució d'una activitat futura. Sense la presència d'una activitat futura a desenvolupar per la unió dels esforços de diverses persones, difícilment es pot parlar de societat. Com a conseqüència d'aquest caràcter, la societat es perfila com un contracte plurilateral, perquè exigeix la presència de dues o més persones per a la consecució d'una finalitat comuna. Si només són dos els socis –es parla llavors de contracte "bilateral"–, es tracta d'una situació accidental, perquè sempre, en un règim societari normalitzat, es podran agregar nous socis. Aquesta conjunció de persones pròpia de la societat té, a més, com a nota essencial, la relació de confiança entre elles. Qui s'associa té en compte les persones i qualitats dels seus companys, i per això la condició de soci en la societat civil, a diferència de les societats mercantils capitalistes, és intransmissible.

2) **Voluntat comuna.** En una societat hi ha una reunió d'esforços i la posada en comú de recursos per a la consecució de la finalitat o finalitats proposades. Aquesta voluntat comuna la denominaven els romans *affectio societatis*, i aquesta expressió vol dir que el consentiment donat pels fundadors de la societat per a la constitució no s'esgota en un sol acte, ni tan sols amb la realització d'una activitat, sinó que perdura en el temps.

La STS de 25 d'octubre de 1999 considera que l'*affectio societatis* és un plus afegit al simple consentiment contractual, "que consisteix en la voluntat d'unió paral·lela i dirigida a una mateixa finalitat negocial, o voluntat d'unió d'una pluralitat de subjectes per córrer en comú certs riscos". En aquest cas concret, el TS va entendre que la societat no existia precisament per la falta de l'*affectio societatis*, ja que les parts simplement van convenir una espècie d'intercanvi recíproc de clients a canvi de comissions individualitzades.

3) Essència contractual. La societat és un contracte; en concret es tracta d'un contracte plurilateral (o bilateral), com ja s'ha dit, onerós, durador i de tracte successiu. L'onerositat implica que cada consoci aporta les seves coses (béns o treball, o tots dos) en vista de les aportacions alienes.

4) Activitat duradora i benefici comú. Sobre la base de l'article 1665 CC, la major part dels autors i la jurisprudència identifiquen l'activitat duradora que els socis emprenen mitjançant la fundació d'una societat amb l'**obtenció de guanys**. La societat té com a nota essencial l'"ànim de lucre", l'ànim de partir els guanys entre els socis. No obstant això, el lucre no sempre s'ha de traduir en guanys pecuniaris, sinó que també és possible que consisteixi en l'obtenció d'algun profit, avantatge o benefici per als consocis. Així, l'article 1678 permet la "societat denominada particular", que és aquella que té com a finalitat el simple ús d'una cosa, o els seus fruits, sense que sigui necessari que produeixi fruits. Per això, s'ha de considerar que, en el supòsit comú, la societat persegueix l'ànim de lucre, però aquest últim es pot preveure en un sentit més ampli, com la presència de qualsevol benefici, avantatge o profit per als consocis.

5) Aportacions: el fons comú. L'article 1665 CC parla expressament de l'obligació de posar en comú béns, diners o indústria, el que es coneix com a aportació del soci. Mitjançant les aportacions es dota la societat dels mitjans necessaris per al desenvolupament de l'activitat que constitueix el seu objecte. Les aportacions dels socis poden ser béns (materials o immaterials) i indústria (treball). Com a conseqüència d'això, es constitueix el fons comú o social: conjunt d'elements patrimonials posats al servei de la consecució de la finalitat social. Alguns autors han considerat que un requisit o element essencial de la societat seria la constitució d'un patrimoni social. Però, com posa en relleu Capilla, "posar en comú" és una expressió que s'ha d'entendre en sentit ampli, per tal com fa referència a la necessitat que tots els socis aportin alguna cosa i col·laborin per a la consecució de la finalitat social, però aquesta col·laboració es pot articular de maneres molt diferents. En conseqüència, l'aportació del soci pot ser només d'indústria (art. 1665 CC i també art. 116 CCo), i no necessàriament de béns o capitals. No obstant això, difícilment es trobarà en la realitat una societat que es desenvolupi només a força del treball dels socis i que no compti amb alguns mitjans materials.

1.2. Personalitat jurídica de la societat civil

L'article 1669 CC estableix que no tenen personalitat jurídica les societats els pactes de les quals es mantinguin en secret entre els socis i en les quals cada un d'aquests contracti en el seu nom propi amb els tercers. Aquesta classe de societats es registrarà per les disposicions relatives a la comunitat de béns.

La societat civil

Com diu Francisco Capilla Roncero (1984, pàg. 41), "l'onerositat de la societat sembla fora de tot dubte: tots els socis han d'assumir la càrrega de la contribució a la consecució d'una finalitat comuna en compensació de l'obtenció d'una part en els beneficis".

Vegeu també

Vegeu STS de 6 d'octubre de 1996, de 13 de novembre de 1995 i de 19 de desembre de 2007.

Constitució del fons comú

Per a la STS 8 maig 1964, la constitució del fons comú és un dels elements essencials de la societat.

Distinció entre societat civil i comunitat de béns

Vegeu STS de 18 de febrer de 2009. Dues societats anònimes van adquirir una galeria comercial a parts iguals i *pro indiviso*. Es va plantejar si ens trobem davant d'una mera comunitat de béns per quotes o davant d'un contracte de societat dirigit amb la finalitat d'explorar la galeria comercial amb caràcter indefinit.

Lectura recomanada

María Ángeles Parra Lucán (dir.) (2017). *Comunidad de bienes y sociedad civil*. València: Tirant lo Blanch.

Interpretant *a contrario sensu* el primer paràgraf de l'article 1669, la **doctrina de manera general** entén que les societats civils tenen personalitat jurídica llevat que mantinguin en secret els seus pactes o que cada un dels socis contracti amb tercers en el seu nom propi.

Tanmateix, en la realitat del nostre temps, **no se li ha de concedir un poder exagerat a aquest precepte**, en el sentit que només hi ha societat civil si adquireix personalitat jurídica. És possible una societat que no gaudeixi de la "personalitat jurídica" de què parla aquest article, i encara així serà perfectament vàlida.

En realitat, les qüestions teòriques que es presenten sota el concepte de la personalitat jurídica troben una solució encertada atenent a les normes mateixes del Codi civil mitjançant una interpretació adequada, sense que l'argument de la personalitat afegeixi llavors res substancialment nou per a la resolució d'aquestes. En altres paraules, la instrumentalització de la personalitat jurídica per a aconseguir certs efectes precisos es mostra pràcticament inútil, ja que aquests mateixos efectes poden ser explicats per altres vies que no necessiten acudir a conceptes tan problemàtics.

Per tot això, l'article 1669, més que com la norma màgica que atribueix la personificació a la societat civil, s'ha de veure com una norma pràctica que resol el **problema de la contractació amb les societats** que mantenen els seus pactes en secret i d'aquelles en les quals cada soci contracta en el seu propi nom (també conegudes com a "societats internes"). En aquests supòsits difícilment apareix la societat de cara al tercer que contracta amb ells. I per això la conseqüència jurídica no pot ser cap altra, amb vista a l'exterior, que la de l'atribució individualitzada de la responsabilitat al subjecte que fa la contractació. Davant el tercer, els socis o la societat no podran al·legar l'existència de l'ens per tal d'eludir la responsabilitat individual emparant-se en l'ens, però sí la inversa. Per tant, el tercer que contracti podrà atribuir, en cas de descobrir el substrat societari, si ho desitja, la responsabilitat a la societat. En l'aspecte intern, entre els socis, els pactes vincularan pel que fa a les deliberacions i el govern de la societat, i també afectarà a tothom l'obligació d'aportar i de distribuir els beneficis.

Societats irregulars

L'expressió *societat irregular* es reserva per a denominar la situació d'aquella societat que no ha complert amb els requisits formals i legals per a la seva constitució. En l'àmbit mercantil, es parla de "societat irregular" en el cas d'aquella societat mercantil que no ha estat inscrita en el Registre Mercantil o aquella que no adopta la modalitat legal que li correspongui. En sentit estricte, no es pot parlar de "societat civil irregular", ja que legalment no es requereix la inscripció per a la seva constitució. No obstant això, de vegades s'utilitza aquesta expressió per a referir-se a les societats civils sense personalitat jurídica. El TS no distingeix entre societats irregulars mercantils o civils, i aplica aquesta qualificació a les societats civils. En la jurisprudència, és habitual considerar les societats irregulars a les constituïdes amb aportació d'immobles o drets reals sense complir els requisits de forma establerts per la llei. Aquestes societats se solen tractar com a societats internes, és a dir, com a societats estructurades únicament entorn de les relacions jurídiques dels socis entre si, però que no poden operar per si mateixes en el tràfic jurídic. Vegeu en aquest sentit les STS de 23 de desembre de 2002 i d'11 de març de 2008. La DGRN, per la seva banda, va considerar durant un temps que les societats civils no previstes en l'art.

Lectura complementària

Vegeu **Francisco Capilla Roncero** (1984). *La sociedad civil* (pàg. 381). Bolonya: Publicaciones del Real Colegio de España.

1670 CC no tenien personalitat jurídica i que la personalitat jurídica s'adquireix amb la inscripció al Registre Mercantil (RDGRN de 31 de març de 1997). Tanmateix, aquest criteri va ser modificat posteriorment en l'RDGRN de 14 de febrer de 2001. En aquest cas, la societat va ser constituïda en un document privat i els socis administradors van voler inscriure l'adquisició d'un immoble al Registre de la Propietat. La DGRN va assenyalar que el que realment importa als tercers que es relacionen amb la societat és que s'exterioritzi el vincle societari, més que els pactes societaris en si.

1.3. Classes de societat

1.3.1. Societat particular i societat universal

La societat pot ser universal o particular (art. 1671). La **societat universal**, segons l'article 1672, pot ser de tots els béns o de tots els guanys. Hi ha una **societat universal de tots els béns presents** quan els socis aporten tots els béns presents que els pertanyin en el moment constitutiu de la societat (art. 1673). Els béns passen a ser propietat comuna dels socis (art. 1674), llevat que la societat tingui personalitat jurídica pròpia, cas en què els béns pertanyeran a aquesta. La **societat universal de guanys** comprèn tot el que adquireixin els socis per a la seva indústria o treball durant la vigència de la societat, cas en què la societat és titular en usdefruit dels béns mobles i immobles la titularitat dels quals correspongui als socis (art. 1675). A falta de la voluntat de les parts, si no hi ha un altre mitjà de prova, quan no se n'hagi determinat l'espècie, s'entendrà que la societat és de guanys (art. 1676).

L'article 1677 prohibeix que puguin contreure societat universal entre si les persones a les quals està prohibit atorgar-se recíprocament alguna donació o avantatge. Aquest precepte tenia sentit quan hi havia la prohibició de donacions entre els cònjuges, ja desapareguda del Codi civil, de manera que el seu abast pràctic queda avui dia molt limitat.

En canvi, és **societat particular** (art. 1678) aquella que té per objecte coses determinades, el seu ús o els seus fruits, o una empresa assenyalada, o l'exercici d'una professió o art. Es tracta del tipus més corrent de societat civil, i per a aquesta estan pensades les normes del Codi civil que la regulen.

1.3.2. Societat civil i societat mercantil

La distinció entre societat civil i societat mercantil deriva dels articles 116 i 119 CCo. Formalment, la societat creada d'acord amb les prescripcions del Codi de comerç és una societat mercantil. La societat mercantil s'inscriu en el Registre Mercantil. Però aquest és un criteri purament formal i insuficient, i per això cal conjugar els dos següents: a) en les societats personalistes el caràcter mercantil deriva de la seva activitat: si aquesta és mercantil, la societat serà mercantil; i b) en les societats capitalistes (societats anònimes, limitades i comanditàries per accions), el caràcter mercantil està determinat per la forma: seran mercantils totes les societats que adoptin aquesta forma.

1.3.3. Societats professionals

El contracte de societat professional **s'haurà de formalitzar en escriptura pública** (art. 7.1 de la Llei 2/2007, de 15 de març, de societats professionals; d'ara endavant LSP), que haurà d'expressar un contingut mínim (art. 7.2 LSP), **i inscriure's en el Registre Mercantil** (art. 8.1 LSP), i també a tots els registres professionals que correspongui en funció de l'activitat que desenvolupi la societat. La inscripció, com assenyala la Llei, la dotarà de personalitat jurídica. Igualment, s'haurà d'inscriure en el Registre de Societats Professionals del col·legi professional que correspongui al seu domicili.

Les societats professionals es constituïran a l'empara de la **Llei 2/2007, de 15 de març, de societats professionals (LSP)**, la qual té per objecte possibilitar l'aparició d'una nova classe de professional col·legiat, que és la societat professional mateixa, mitjançant la constitució d'acord amb aquesta Llei i inscripció en el Registre de Societats Professionals del col·legi professional corresponent¹. Es tracta d'un tipus de societat, després de la Llei 2/2007, que té una **naturalesa i autonomia pròpies** en el dret. D'acord amb l'article 1.1. LSP, les societats que tinguin per objecte social l'exercici en comú d'una activitat professional s'hauran de constituir com a societats professionals en els termes establerts en aquesta. A l'efecte de la Llei, és **activitat professional** aquella per a l'acompliment de la qual es requereix titulació universitària oficial, o titulació professional per a l'exercici de la qual sigui necessari acreditar una titulació universitària oficial i inscripció en el col·legi professional corresponent. Aquest tipus de societats, d'acord amb la Llei (art. 2.1), únicament podran tenir per objecte l'exercici en comú d'activitats professionals, les quals podran ser desenvolupades, bé directament, bé mitjançant la participació en altres societats professionals.

Si bé aquestes societats s'hauran d'inscriure per a la constitució en el Registre Mercantil, que formalment les enquadra dins de les societats mercantils, **no s'ha de desconèixer la possibilitat que es constitueixin com a societats civils**, ja que l'article 7.2 LSP literalment expressa que "l'escriptura constitutiva recollirà les mencions i complirà els requisits previstos en la normativa que reguli la forma social adoptada". El més normal és que la forma social que s'adopti sigui una de mercantil; ¿però potser la lletra de la Llei ho imposa? Sembla que no.

⁽¹⁾**Lectura recomanada. Societats professionals.** J. Nicolás Martí (2009). "Las sociedades profesionales en el derecho español: Ley 2/2007, de 15 de marzo". *Actualidad Civil* (núm. 15, pàg. 2 i seg.).

1.4. El contracte de societat

1) Constitució

El contracte de societat és un contracte **consensual**, per la qual cosa la societat neix des que la voluntat dels socis es manifesta lliurement en el sentit de posar en comú diners, béns o indústria per a la consecució d'una finalitat. El naixement de la societat és independent de les aportacions dels socis a la societat: aquestes poden ser successives; la falta de realització implicarà la responsabilitat del soci incomplidor davant els altres socis i la societat, però no l'absència de la validesa de la societat. Els socis poden determinar el moment del naixement de la societat; a falta d'acord, la societat comença des del moment mateix de la subscripció del contracte de societat (art. 1679).

2) Capacitat

L'aportació social és un acte de disposició, pel qual es requereix la **capacitat general per a contractar**. Es planteja el problema quant al menor emancipat. L'opinió generalitzada entén que, tractant-se d'un acte d'alienació, l'emancipat necessitarà el consentiment dels seus representants legals (*cf.* art. 323 CC).

3) Forma

Quant a la forma, s'ha de tenir en compte l'article 1667. Regeix, en primera instància, el **principi general de la llibertat**, de manera que el contracte de societat és vàlid en qualsevol forma, i no s'exigeix una formalitat especial. Tanmateix, **serà necessària l'escriptura pública quan s'aportin béns immobles o drets reals**. Aquesta forma és *ad solemnitatem*; la sanció per al cas que no compleixi és la nul·litat del contracte, com assenyala l'article 1668. No obstant això, la STS 25 octubre 1926, a la qual segueixen moltes d'altres (per exemple, STS 9 octubre 1995 i 17 juliol 1996), va considerar que, encara que s'aportin béns immobles o drets reals sense l'atorgament d'escriptura pública, "s'han de produir els seus efectes quant als drets i obligacions dels socis entre si, sense que la falta d'aquest requisit purament formal impedeixi les accions mútues que els competeixin, fins i tot la de compel·lir-se a complir aquella formalitat".

4) Aportacions

Les aportacions són les prestacions (diners, béns o indústria) que els socis es comprometen a fer a favor de la societat. En els **articles 1681-1683 i 1687** s'estableixen algunes regles en relació amb el règim de les aportacions.

Cada soci és deutor a la societat del que s'ha compromès a aportar i respondrà per evicció de les coses aportades en els mateixos termes que el venedor (art. 1681). L'aportació de diners no efectuada genera interessos des del dia en què es va haver de fer, sense perjudici a més dels danys i perjudicis causats a la societat (art. 1682). El soci que degui l'aportació industrial deu a la societat els guanys que durant aquesta hagi obtingut en el ram d'indústria que serveix d'objecte a la societat (art. 1683). L'article 1687 conté les normes dedicades a determinar els riscos de la cosa certa i determinada aportada a la societat. Amb caràcter general, el risc de les coses aportades en domini a la societat corre a càrrec d'aquesta i, igualment, el de les coses específiques i determinades l'aportació de les quals s'hagi pactat però encara no s'hagi efectuat.

Quant al **moment** en què s'han de fer les aportacions, s'apliquen les regles generals (**Capilla**). Si res no s'ha pactat, caldrà complir a partir del moment de la perfecció del contracte, per aplicació dels articles 1113 i 1258 CC. Però també podrà assenyalar el jutge, en cas de controvèrsia entre els socis, un termini, amb la qual cosa els interessos moratoris es comptaran a partir d'aquell².

⁽²⁾Vegeu SAP-Màlaga (Secció 5a.), de 22 de març de 2004.

1.5. Administració de la societat

Els articles 1692 i següents contenen les normes sobre el govern de la societat. El sistema de govern o administració de la societat es determina de dues maneres: per acord dels socis, bé s'expressi des de l'inici en l'acte de constitució de la societat, bé s'hi arribi mitjançant l'acord social corresponent (art. 1692-1694) o, a falta d'acord, per determinació de la Llei (art. 1695).

La varietat de modalitats **per acord dels socis** sobre la gestió de la societat és molt àmplia, i inclou des de la figura de l'administrador únic fins a l'administració per part d'un tercer aliè a la societat. En el Codi civil es preveu el nomenament de gestor en el contracte social (art. 1692.1), el nomenament de gestors solidaris (art. 1693) i el nomenament a mà comuna (art. 1694). El mandat conferit al gestor es podrà revocar en qualsevol moment (art. 1692.2).

Quant a l'**administració de caràcter legal**, l'article 1695 preveu una sèrie de regles que regeixen a falta de pacte divers dels socis: a) tots els socis es consideren administradors, i el que qualsevol d'ells faci obligarà a la societat (administració solidària); b) cada soci es pot servir de les coses que componen el fons social segons el costum del lloc sempre que no ho faci en contra de l'interès de la societat (ús promiscu); c) tots els socis hauran de costejar les despeses necessàries per a la conservació de les coses comunes, però no pas les expenses útils ni les sumptuàries, i qui les realitzi tindrà un crèdit contra els altres per la part que els correspongui; d) cap dels socis no podrà, sense el consentiment dels altres, fer millores en els béns immobles.

En cas de conflictes d'interessos entre l'administrador i la societat quan l'administrador cobri una quantitat exigible que li era deguda a la societat i a ell mateix per la mateixa persona, segons ordena l'article 1684, es resoldrà mitjançant les regles de la imputació de pagaments.

1.6. Autonomia de la societat: responsabilitat social i dels socis

1) Responsabilitat de la societat davant tercers

La societat quedarà obligada davant tercers pels actes d'un dels socis si es presenten els pressupòsits següents (art. 1697): 1) Que el soci hagi obrat en el caràcter de tal per compte de la societat. 2) Que tingui poder suficient per a obligar la societat, bé com a administrador, bé per mandat exprés o tàcit. 3) Que hagi actuat dins dels límits que assenyala el seu poder o mandat. Si el soci actua pel seu nom propi o sense mandat, la societat no quedarà obligada (art. 1698). Però si de l'esmentada actuació deriva algun benefici o profit per a la societat, aquesta quedarà obligada amb el soci (art. 1698). Aquesta regla es preveu amb la finalitat d'evitar l'enriquiment injustificat de la societat a costa del soci.

2) Responsabilitat dels socis pels deutes socials

En primera instància, dels deutes socials respon evidentment la societat amb el seu patrimoni propi. Però es discuteix si els socis queden també obligats personalment pels deutes socials més enllà de la seva aportació. L'article 1698.1 ofereix dues regles que delimiten el problema, però no el resolen, a saber: la responsabilitat dels socis no serà solidària i cap soci no podrà obligar els altres per una actuació personal si no li ha estat conferit poder per a això. Sobre la base d'aquestes normes, la doctrina majoritària considera que la responsabilitat del soci pels deutes socials que s'hagin contret correctament és una responsabilitat mancomunada amb els socis restants i subsidiària a la de la societat. Així, els socis respondran en segon lloc, quan la societat no pugui afrontar aquests deutes, i cada un en la part que té en la societat.

3) Responsabilitat interna al si de la societat

Els articles 1686 i 1688 estableixen **regles de reequilibri intern** per als deutes corresponents. D'acord amb el primer, el soci respon davant la societat dels danys i perjudicis que aquesta hagi sofert per culpa seva i no els podrà compensar amb els beneficis (responsabilitat per culpa directa). D'acord amb el segon, la societat haurà de reintegrar al soci les quantitats que hagi pagat per aquesta i l'interès corresponent (dret de reembors del soci); així li haurà de reemborsar les obligacions que amb bona fe hagi contret per als negocis socials i respondrà dels riscos inseparables de la seva direcció.

1.7. Pèrdues i guanys

Els socis participen tant dels guanys com de les pèrdues en la societat. El soci no solament té dret al guany, sinó també el dret d'exigir-lo, si bé sempre s'haurà de considerar davant aquesta pretensió del soci el bé comú de la societat. En aquest sentit, no podrà obtenir el repartiment de tots els guanys obtinguts si part d'aquests s'han de destinar a les finalitats socials, o fins i tot no en podrà exigir cap si tots els guanys obtinguts s'han d'emprar per a la salvaguarda del pla social. Partint del principi que el repartiment de les pèrdues i els guanys es farà de conformitat amb el que s'ha pactat, les **regles bàsiques** per al repartiment s'estableixen en l'article 1689, par. 1r.:

1) Si només hi hagués pacte sobre la part de cada un en els guanys, serà igual la part de pèrdues.

2) Si no hi ha cap pacte ni sobre guanys ni pèrdues, la part de cada soci en els guanys i en les pèrdues ha de ser proporcional al que ha aportat.

3) El soci que només ho sigui d'indústria tindrà una part igual que la del que hagi aportat menys.

4) Si el soci industrial, a més, ha aportat capital, rebrà també la part proporcional que li correspondria per ell.

Cap regla convencional sobre el repartiment no podrà excloure, d'altra banda, un o més socis de tota part en els guanys i les pèrdues (**prohibició de pactes lleonins**). Aquesta prohibició s'estableix en l'article 1691 de manera taxativa, però no impedeix el pacte que redueixi el dret del soci a alguna part dels guanys i, igualment, el que estableixi una distribució desigual de les pèrdues.

L'article 1690 permet que convencionalment es confii a un tercer la designació de la part de cada soci en els guanys i pèrdues (designació arbitral), que només es podrà impugnar quan la designació feta pel tercer falti a l'equitat.

1.8. Dissolució i liquidació

L'extinció de la societat es produeix en dues **fases**: la dissolució i la liquidació. La concurrència d'una causa de dissolució automàtica o la voluntat de dissoldre la societat obre un període de temps durant el qual s'hauran de practicar les operacions de liquidació de la societat i del seu patrimoni.

Les **causes de dissolució** es recullen en l'article 1700, però no es tracta d'un elenc exhaustiu, sinó enumeratiu, ja que no recull, per exemple, l'acord unànim dels socis o la impossibilitat sobrevinguda de prosseguir la finalitat social. Les causes són les següents:

1) **Expiració del termini**. La societat s'extingeix, automàticament, quan expira el termini per al qual va ser constituïda, però es podrà prorrogar per consentiment de tots els socis; aquest consentiment podrà ser exprés o tàcit i es justificarà pels mitjans ordinaris (art. 1702). Un cop prorrogada després d'expirat el termini, s'entén que es constitueix una nova societat, però si es prorroga abans de l'expiració del termini, continuarà la societat primitiva (art. 1703).

2) **Pèrdua de l'objecte**. La societat s'extingeix també quan es perd la cosa o s'acaba el negoci que li serveix d'objecte. Les regles específiques es contenen en l'article 1701.

3) **La mort, insolvència, incapacitació o declaració de prodigalitat de qualsevol dels socis i l'embargament o rematada de la quota de qualsevol d'ells**.

En el cas d'insolvència, no obstant això, és possible que els socis solvents paguin el deute i evitin així la dissolució. Però, d'acord amb l'article 1704, és vàlid el pacte de continuació de la societat en cas de mort d'algun soci. Si és així, la situació patrimonial de la societat es resoldrà amb una liquidació particular de la quota del soci mort, però els hereus d'aquest no participaran dels drets i obligacions ulteriors. No obstant això, també és vàlid el pacte que continuï la societat amb l'hereu.

4) **El desistiment de qualsevol dels socis d'acord amb el que es disposa en els articles 1705 i 1707.** Cal distingir dos supòsits: la dissolució per voluntat unilateral del soci en la societat indefinida i la dissolució en la societat per temps determinat. En el primer cas, el desistiment del soci no requereix la presència de cap justa causa (desistiment *ad nutum*): n'hi ha prou amb la mera voluntat de dissoldre la societat (art. 1705, par. 1r.). Perquè aquest desistiment sigui eficaç, s'haurà de fer de bona fe, en temps oportú, i s'haurà de posar en coneixement dels altres socis (art. 1705, par. 2n.). L'article 1706 precisa, a més, els requisits de la bona fe i de l'oportunitat. En el segon cas, el desistiment per la voluntat del soci només serà possible si hi ha un motiu just (art. 1707), com ara que falti un dels companys a les seves obligacions, el d'inhabilitar-se per als negocis socials o un altre de semblant, segons el parer dels tribunals. Aquesta enumeració és merament exemplificativa. La doctrina exigeix que el motiu just sigui greu, de certa entitat i determinant d'una disfunció important de la societat.

Finalment, abans que la societat sigui extingida s'haurà de procedir a la **liquidació**. En aquest punt el Codi es limita a establir una remissió a l'article 1708 pel que fa a les regles de la partició de l'herència, tant en la seva forma com en les obligacions que en resulten. Només es preveu una regla, a falta de pacte, en relació amb la quota del soci industrial: no se li podrà concedir cap part dels béns aportats, sinó només els seus fruits i els beneficis.

Lectura recomanada

María Corona Quesada González (1991). *Disolución de la sociedad civil por voluntad unilateral de un socio*. Barcelona: Bosch.

2. La parceria

2.1. Concepte, caràcters i naturalesa

Amb caràcter general, segons Castán, els contractes de parceries són aquells mitjançant els quals una part s'obliga a cedir a una altra certs béns o certes parts d'una explotació en compensació d'una part alíquota dels fruits o utilitats que aquells o aquests produeixin.

Ens trobem davant d'aquells contractes que se situen en la franja que hi ha entre el contracte de societat i els contractes en els quals un presta el seu treball o l'ús i gaudi de certs béns i rep un preu. La **regulació de la parceria en el Codi civil és molt concisa** (art. 1579) i s'estableix exclusivament determinant les normes que la disciplinen. En la **Llei d'arrendaments rústics** es regula amb més extensió, tant en l'antiga de 1980 com en l'actual Llei 49/2003, de 26 de novembre, d'arrendaments rústics (d'ara endavant LAR). Tingueu en compte, a més, que la LAR ha estat reformada per la Llei 26/2005, de 30 novembre, de modificació de la LAR. La diferència fonamental amb l'arrendament consisteix en el fet que en la parceria no hi ha aportació comuna dels consocis, ni una finalitat comuna, sinó simplement la cessió d'una cosa o d'una explotació en compensació d'una part alíquota en els resultats o fruits obtinguts.

2.2. La parceria rústica

Pel contracte de parceria, el titular d'una finca o d'una explotació en cedeix temporalment l'ús i gaudi o el d'alguns dels seus aprofitaments, i també el dels elements de l'explotació, ramat, maquinària o capital circulant, i acorda amb el cessionari parcer repartir-se els productes per parts alíquotes en proporció amb les seves aportacions respectives (art. 28.1 LAR). Llevat de pacte contrari, es pressuposarà que la parceria rústica no comprèn cap relació laboral, ja que en cas de ser així s'aplicarà la legislació laboral (art. 28.2). El contracte s'haurà de formalitzar per escrit, però l'exigència de la forma no és constitutiva. La durada del contracte serà la pactada lliurement i, a falta de pacte, s'estimarà que és la d'un any agrícola, i es considerarà prorrogat per un període d'un any, en els mateixos termes que els assenyalats per a l'arrendament rústic (art. 31 LAR). Segons estableix l'article 29 LAR, si no hi ha pacte exprés, de normes forals o de dret especial i de costum, la parceria rústica es regirà per les disposicions establertes sobre això en la LAR mateixa i, amb caràcter supletori, per les normes sobre arrendaments rústics contingudes en els capítols II, III, VI i VIII de la LAR.

Vegeu també

Vegeu la STS 16 maig 1946, que recull íntegrament aquesta definició de Castán.

Lectura recomanada

Paloma Saborido Sánchez; María Amparo Grau Ruiz (2014). "El contrato de aparcería". A: Mariano Yzquierdo Tolsada (coord.). *Contratos civiles, mercantiles, públicos, laborales e internacionales, con sus implicaciones tributarias* (vol. 6). Pamplona: Thomson reuters / Aranzadi.

2.3. La parceria laboral i la parceria associativa

Juntament amb el contracte que acabem de descriure, es poden esmentar dues modalitats més de la parceria: la **parceria laboral** i la **parceria associativa**. En la primera el parcer aporta únicament el seu treball personal i, en el seu cas, una part del capital d'explotació i del capital circulat que no superi el 10% del valor total. En aquest supòsit, haurà de ser garantit al parcer el salari mínim que correspongui al temps de l'activitat que dediqui al cultiu de les finques objecte del contracte i haurà de ser complert, en general, el que es disposa en la legislació laboral i de Seguretat Social (art. 30 LAR). La parceria associativa és el contracte parciari, en el qual dues o més persones aporten o posen en comú l'ús i gaudi de finques, capital, treball i altres elements de producció, amb la finalitat de constituir una explotació agrícola, ramadera o forestal, o d'engrandir-la, i acorden repartir-se el benefici que obtinguin proporcionalment a les seves aportacions. Aquest tipus contractual es regeix, segons preveu l'article 32 LAR, per les regles de la seva constitució i, si no n'hi ha, per les del contracte de societat, sense perjudici que els resultin també aplicables, en el seu cas, les regles sobre despeses i millores establertes per als arrendaments.

Resum

Les qüestions principals que han estat estudiades en aquest mòdul són:

- 1) El concepte de contracte de societat civil i els seus caràcters principals.
- 2) Els conceptes d'aportació social i fons social i la seva distinció. En aquest sentit, s'ha estudiat la possibilitat que hi hagi una societat sense fons social en el qual totes les aportacions dels socis són d'indústria.
- 3) La verdadera eficàcia del concepte de personalitat jurídica per a la societat civil. Sobre això s'ha arribat a la conclusió que la personalitat jurídica en si mateixa no és un element essencial de la societat civil. També s'ha aprofundit en les societats amb pactes secrets i en aquelles en les quals els socis contracten pel seu compte propi, com a problemes clau que el legislador resol amb normes concretes.
- 4) El contracte de societat i els seus caràcters fonamentals.
- 5) Els aspectes més rellevants del govern de la societat.
- 6) L'autonomia patrimonial de la societat, sota el concepte de la qual s'ha desenvolupat el règim de la responsabilitat dels deutes de la societat i dels socis.
- 7) El concepte general de contractes parciaris i, especialment, la parceria rústica.

Activitats

1. Redacteu un contracte de societat.
2. Busqueu i llegiu detingudament una sentència sobre el règim de les aportacions en el contracte de societat.
3. Determineu què entén la jurisprudència del Tribunal Suprem per "societat civil irregular".
4. Redacteu un contracte de parceria rústica.

Exercicis d'autoavaluació

1. En Manel, la Roser, la Trinitat i el Xavier, aficionats del Club Recreatiu de Futbol de Martorell, han comprat una casa per a dedicar-la a les activitats pròpies d'una penya cultural recreativa d'aficionats. Qualifiqueu jurídicament les possibilitats de constitució d'aquesta finalitat.

2. *En virtut del present contracte els consocis aportaran els seus béns presents per al desenvolupament d'una comunitat de guanys i pèrdues comunes.*

Com es qualifica aquest contracte?

3. En Manel, la Roser i la Trinitat, importants biòlegs moleculars i amb un nombre considerable de publicacions, han expressat en un document escrit la seva voluntat de constituir una societat per a la gestió dels drets d'autor de totes aquestes publicacions. En el document esmentat s'expressa que cada un aportarà béns o capital per una suma del 33% del valor total sobre l'estimació dels drets conjunts d'autor en els pròxims deu anys. En Manel aporta un bé immoble i la Roser unes accions, però la Trinitat es nega a fer cap desemborsament, perquè considera que el contracte de societat no és vàlid en no haver-se escripturat. Té raó?

4. En el contracte de societat que han subscrit en Manel, la Roser i la Trinitat no es preveu res en els estatuts sobre l'administració de la societat. Quin sistema se seguirà?

5. En el desenvolupament de l'activitat de la societat constituïda per en Manel, la Roser i la Trinitat, aquesta última comença a contractar amb tercers per compte de la societat. Quedarà la societat obligada amb el tercer?

6. Les pèrdues de la societat constituïda per en Manel (que és només soci industrial), la Roser (sòcia capitalista) i la Trinitat (sòcia capitalista) són grans. En Manel es nega a suportar-les perquè és soci industrial. S'hi pot negar vàlidament?

7. En Manel, consoci en una societat juntament amb la Roser i la Trinitat, després de dos anys de la constitució, es vol separar de la societat per trobar-se insatisfet amb els guanys obtinguts. Les seves consòcies li diuen que no ho pot fer, perquè ha d'esperar que la societat esgoti l'objecte per al qual va ser constituïda. Se'n podrà desvincular en Manel, o tindran raó les seves consòcies?

8. Qualifiqueu aquest contracte:

Per la present Agnes, titular d'una finca rústica, en cedeix l'explotació agrícola a Fast, en compensació d'una participació en el 60% dels fruits que s'obtinguin.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. Al principi, aquesta situació de gaudi es pot considerar una comunitat ordinària de béns. Però tampoc no s'ha de descartar la visió societària. La societat té com a nota essencial l'"ànim de lucre", però aquest no sempre s'ha de traduir en guanys pecuniaris, sinó que també és possible que consisteixi en l'obtenció d'algun profit, avantatge o benefici per als consocis. Així, l'article 1678 permet la societat denominada particular, que és aquella que té com a finalitat el simple ús d'una cosa sense que sigui necessari que produeixi fruits. Per tant, seria perfectament plausible reconduir aquest contracte, en cas que es prevegi un entramat organitzatiu suficient, a l'àmbit de la societat particular.
2. Es tracta d'una societat universal de tots els béns presents, que passen a ser propietat comuna dels socis, i també tots els guanys que adquireixin amb aquests (art. 1674 CC).
3. El principi general és el de la llibertat de forma. Tanmateix, serà necessària l'escriptura pública quan s'aportin béns immobles o drets reals (art. 1667). D'acord amb aquesta norma, el contracte plantejat en aquest supòsit no seria vàlid. Tanmateix, la jurisprudència dominant considera, precisament, el contrari: encara que s'aportin béns immobles o drets reals sense l'atorgament d'escriptura pública, es produiran els efectes quant als drets i obligacions dels consocis entre si, que es podran compel·lir recíprocament a complir la formalitat.
4. No havent-hi pacte dels socis, s'haurà d'aplicar l'article 1695 CC. En conseqüència, l'administració serà solidària.
5. Perquè la societat quedi obligada amb el tercer, s'han de complir els requisits assenyalats en l'article 1697 (actuació del soci en el seu caràcter per compte de la societat, amb poder per a obligar la societat per un mandat exprés o tàcit, i actuació dins dels límits del poder o mandat). En el supòsit plantejat, el soci actua per compte de la societat, i el mandat s'haurà de pressuposar que és tàcit si la societat no s'oposa a l'acte realitzat en un termini raonable i, el més probable (encara que no es donen més dades), és que l'actuació s'hagi realitzat dins els límits del mandat.
6. No. A falta de pacte sobre la distribució de les pèrdues, s'han d'aplicar les regles previstes en l'article 1689 CC. En concret, per al cas plantejat, cal tenir en compte que el soci industrial no es pot desvincular de l'obligació de sufragar les pèrdues, per tenir aquesta qualitat, però la seva part en les pèrdues serà igual que la del que hagi aportat menys.
7. En Manel es pot desvincular perfectament de la societat. No necessita al·legar cap causa justificada si la societat és per temps indefinit. Imaginem que ho és. Llavors, podrà exercitar el denominat "desistiment unilateral", que es preveu en l'article 1705, i la societat queda dissolta per la seva voluntat. El desistiment s'haurà de fer de bona fe, en temps oportú i s'ha de posar en coneixement dels altres socis.
8. Es tracta del contracte esmentat en l'article 28.1 LAR, és a dir, el contracte de parceria rústica. Com que les parts no han pactat un temps de durada, s'entén que serà l'any agrícola (art. 31 LAR).

Glossari

affectio societatis *f* Expressió provinent del dret romà amb la qual es vol significar que el consentiment donat pels fundadors de la societat per a la constitució d'aquesta perdura en el temps.

aportacions socials *f* Entrega de diners o béns o desenvolupament d'activitat en la societat.

desistiment (*ad nutum*) *m* Renúncia del soci en virtut de la qual provoca la dissolució de la societat. Si és *ad nutum*, en el cas de la societat per temps indefinit, no requereix que es presenti un motiu justificat.

parceria *f* Contracte o acord en virtut del qual una part s'obliga a cedir a una altra certs béns o certes parts d'una explotació en compensació d'una part alíquota dels fruits o utilitats que aquells o aquests produeixin.

parceria associativa *f* Aquella en la qual dues o més persones aporten o posen en comú l'ús i gaudi de finques, capital, treball i altres elements de producció, amb la finalitat de constituir una explotació agrícola, ramadera o forestal, o d'engrandir-la, i acorden repartir-se el benefici que obtinguin proporcionalment a les seves aportacions.

parceria laboral *f* Aquella en la qual el parcer aporta únicament el seu treball personal i, en el seu cas, una part del capital d'explotació i del capital circulant que no superi el 10% del valor total.

parceria rústica *f* Aquella que té per objecte la cessió de tot o part d'una explotació agrícola.

societat particular *f* Societat que té per objecte coses determinades, el seu ús, o els seus fruits, o una empresa assenyalada, o l'exercici d'una professió art o ofici.

societat universal *f* Societat a la qual s'aporten tots els béns presents o tots els guanys a fi de desenvolupar l'objectiu comú.

Bibliografia

- Capilla Roncero, F.** (1984). *La sociedad civil*. Bolonya: Real Colegio de España.
- Capilla Roncero, F.** (1986). "Comentarios a los arts. 1665 y sigs." A: M. Albaladejo (dir.). *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales* (libre XXI, vol. 2). Madrid: Edersa.
- Casas Mercade, F.** (1956). *Las aparcerías y sus problemas* (2a. ed.). Barcelona: Bosch.
- Gómez Laplaza, M. del C.** (1988). *La aparcería agrícola en la Ley de Arrendamientos rústicos: fuentes y concepto legal*. Madrid: Tecnos.
- Leciñena Ibarra, A.** (2001). *La sociedad civil de medios entre profesionales*. Sedaví (València): Editorial Práctica de Derecho.
- Mora Alarcón, J. A.** (2000). *Sociedad civil y comunidades de bienes* (2a. ed.). València: Tirant lo Blanch.
- Moreno-Luque Casariego, C.** (1994). *Sociedades profesionales liberales*. Barcelona: Bosch.
- Nicolás Martí, J.** (2009). "Las sociedades profesionales en el derecho español: Ley 2/2007, de 15 de marzo". *Actualidad Civil* (núm. 15, pàg. 2 i seg.).
- Palmou Lorenzo, J.** (2007). *Las aparcerías agrarias: su evolución hacia una relación laboral*. Madrid: Reus.
- Parra Lucán, M. A. (dir.)** (2017). *Comunidad de bienes y sociedad civil*. València: Tirant lo Blanch.
- Quesada González, M. C.** (1991). *Disolución de la sociedad civil por voluntad unilateral de un socio*. Barcelona: Bosch.
- Quesada Sánchez, A. J.** (2007). *La sociedad civil sin personalidad en el derecho español: concepto y régimen jurídico*. Granada: Comares.
- Quesada Sánchez, A. J.** (2009). "Una aproximación al régimen jurídico de la sociedad civil sin personalidad jurídica: la gran incógnita". *Revista Jurídica del Notariado* (núm. 71, pàg. 209 i seg.).
- Saborido Sánchez, P.; Grau Ruiz, M. A.** (2014). "El contrato de aparcería". A: Mariano Yzquierdo Tolsada (coord.). *Contratos civiles, mercantiles, públicos, laborales e internacionales, con sus implicaciones tributarias* (vol. 6). Pamplona: Thomson reuters / Aranzadi.
- Sola Pascual, A.** (2006). *Sociedad civil, mandato y préstamo*. Pamplona: Aranzadi.
- Tena Piazuelo, I.** (1997). *La caracterización de la sociedad civil y su diferencia con la comunidad de bienes*. València: Tirant lo Blanch.
- Trigo García, M. B.; Framiñán Santas, J.** (coords.) (2009). *La Ley 2/2007, de 15 de marzo, de Sociedades Profesionales*. Madrid: Marcial Pons.